

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Α΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου

Κείμενο 1

Η γλώσσα μας σήμερα

Το κείμενο που ακολουθεί είναι άρθρο του ομότιμου καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Γεωργίου Ι. Σπανού. Το γνωστικό αντικείμενο του συγγραφέα είναι η Διδακτική Μεθοδολογία και η Αξιολόγηση του Προγράμματος Σπουδών Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Δημοσίευσε το άρθρο τον Φεβρουάριο του 2020 στην εβδομαδιαία εφημερίδα «Αμαρυσία».

Η ελληνική γλώσσα με το λεξιλογικό πλούτο και με την εκφραστική δύναμή της δημιούργησε αξιόλογα μνημεία λόγου και πολιτισμού. Παράλληλα, προσέφερε σε όλες τις γλώσσες του κόσμου βασικούς όρους για την επιστήμη, για την τέχνη και τον φιλοσοφικό στοχασμό. Στην πορεία του χρόνου, βέβαια, και **η ελληνική γλώσσα δανείστηκε δημιουργικά**, και όχι μόνο, λέξεις από άλλες γλώσσες, χωρίς να χάσει την ταυτότητά της.

Οι κοινωνικές συνθήκες και τα μέσα επικοινωνίας σήμερα, όμως, είναι διαφορετικά από άλλοτε. Στην εποχή μας, η επαφή μεταξύ των λαών είναι πολύ εύκολη. Η παγκοσμιοποίηση έχει κάνει όλη την υφήλιο μια γειτονιά. Με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο ενημερωνόμαστε πολύ γρήγορα για ό,τι συμβαίνει σε κάθε σημείο της γης. Παράλληλα, η διαφήμιση, το εμπόριο και ο οικονομικός ανταγωνισμός οδηγούν τους ανθρώπους **στο κυνήγι του κέρδους**. Αυτή η νέα κατάσταση δεν έχει μόνο θετικά στοιχεία. Για τη γλώσσα, ιδίως των μικρών πληθυσμιακά λαών, συνιστά δοκιμασία, αποτελεί μεγάλο κίνδυνο.

Ο κίνδυνος αυτός, συγκεκριμένα, συνίσταται στο ότι οι συνθήκες της σημερινής ζωής, και ιδιαίτερα το εμπορικό πνεύμα, επηρεάζουν αρνητικά την αφομοιωτική ικανότητα της γλώσσας μας. Η τάση για ευκολία, η κυριαρχία όρων της τεχνολογίας και του διαδικτύου, τα διαφημιστικά κόλπα και η έγχρωμη εικόνα ωθούν τον άνθρωπο στον μιμητισμό, στην αντιγραφή ξένων προτύπων και γλωσσικών στοιχείων. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να αλλοιώνεται το γλωσσικό αίσθημα που διαμόρφωσε ο νεοέλληνας μιλώντας και ακούοντας τη μητρική γλώσσα. Δεχθήκαμε, για παράδειγμα, πλήθος λέξεων που συνδέονται με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, τον οποίο εντάξαμε στο λεξιλόγιό μας ως computer. Επίσης, εκατοντάδες λέξεις που συνδέονται με το φαγητό, όπως το φαστφουντ – σαργκέτι – χάμπουργκερ – τoστ - φραπουτσίνο, ή το ντύσιμο, όπως στάιλ – τζιν – μίνι – γιούνισεξ, εντάχθηκαν στο λεξιλόγιό μας. Ακόμα, πλήθος πινακίδων

ελληνικών καταστημάτων και εμπορικών κέντρων φέρουν ξενόγλωσσες επιγραφές. Το χειρότερο, μάλιστα, είναι ότι κατασκευάσαμε λέξεις που δείχνουν ότι το γλωσσικό αισθητήριό μας επιτρέπει αβασάνιστους σχηματισμούς π.χ. σουβλακερί, γυράδικο, φαστφουντάδικο, προμοτάρω κ. ά. Για ποιους λόγους, όμως δανειζόμαστε λέξεις από τις άλλες γλώσσες; Πολλοί θα απαντήσουν ότι ως λαός έχουμε την ανάγκη να συμβαδίζουμε με την εποχή μας, να μη θεωρηθούμε οπισθοδρομικοί, γι' αυτό και χρησιμοποιούμε επιδεικτικά το λεξιλόγιο άλλων γλωσσών. Η τάση μας για μοντερνισμό και η ξενομανία μάς οδηγούν στο να χρησιμοποιούμε ξένες λέξεις και εκφράσεις, ενώ έχουμε τις αντίστοιχες ελληνικές. Πολλοί επαγγελματίες, επίσης και έμποροι τουριστικών ειδών πιστεύουν ότι το αγοραστικό κοινό, βλέποντας ξενόγλωσσες επιγραφές, εντυπωσιάζεται και προτιμά τα προϊόντα των καταστημάτων τους.

Όλα αυτά σημαίνουν, όπως γίνεται αντιληπτό, ότι υπάρχουν προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε, χωρίς όμως να χάσουμε την επικοινωνία μας με τους άλλους λαούς, που είναι ευλογία. Πρέπει, κυρίως, να αποκτήσουμε πιο «στéρηη» γλωσσική παιδεία. Να επιδιώκουμε, δηλαδή να σπουδάζουμε συστηματικά την προφορική και τη γραπτή μητρική γλώσσα μας. Έτσι, θα έχουμε τη δυνατότητα να μην αποδεχόμαστε εύκολα ξένους όρους παραμερίζοντας ελληνικές λέξεις ικανές να αποδώσουν τις σύγχρονες επικοινωνιακές και τεχνολογικές περιστάσεις.

Τελειώνοντας, μπορούμε να επισημάνουμε ότι είναι ανάγκη να εργαστούμε για την ουσιαστικότερη επικοινωνία μεταξύ των λαών και την εκμάθηση ξένων γλωσσών με τρόπο που δεν θα μειώνει τη γλωσσική μας αντίσταση. Αυτό θα επιτευχθεί, αν όλοι οι παιδευτικοί παράγοντες – οικογένεια, σχολείο, ΜΜΕ – σέβονται τη μητρική γλώσσα και παρέχουν στους νέους πρότυπα προφορικού και γραπτού λόγου αντιπροσωπευτικά της αξίας της.

Κείμενο 2

Διέξοδο

Το παρακάτω ποίημα είναι του Τίτου Πατρίκιου και ανήκει στη συλλογή "Μαθητεία ξανά" (εκδ. Διάττων, 1991).

Ήθελε να κερδίσει την ελευθερία της-
έτσι έλεγε τουλάχιστον,
γεμάτη περιφρόνηση γι' αυτό που ήταν ο κόσμος της
γεμάτη φόβο για ό,τι δεν ήταν κόσμος της.

Ένα διάστημα σχετίστηκε με καλλιτέχνες
κι αριστερούς διανοούμενους.
Έγκαιρα δέχτηκε πως η ελευθερία
εξαρτιόταν από οικονομικούς παράγοντες
(η ομορφιά της μόλις που άρχιζε να φθείρεται).
Παντρεύτηκε στην πρώτη σίγουρη ευκαιρία
και κάθε βράδυ, στο παγωμένο της κρεβάτι
βρίσκει πως η ζωή είναι παράλογη, εχθρική και σύντομη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις τον κίνδυνο, ο οποίος, κατά τον συγγραφέα του Κειμένου 1, απειλεί τις γλώσσες των μικρών πληθυσμιακά λαών και τον λόγο που κατά βάση τον δημιουργεί.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει, ανάμεσα σε άλλους τρόπους ανάπτυξης των απόψεών του, τα παραδείγματα. Τι είδους παραδείγματα είναι αυτά (μονάδες 5) και ποιο σκοπό εξυπηρετούν (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

η ελληνική γλώσσα δανείστηκε δημιουργικά (παράγραφος 1)

στο κυνήγι του κέρδους (παράγραφος 2)

που είναι ευλογία (παράγραφος 4)

πιο «στέρεη» γλωσσική παιδεία (παράγραφος 4)

να εργαστούμε για την ουσιαστικότερη επικοινωνία μεταξύ των λαών και την εκμάθηση ξένων γλωσσών (παράγραφος 5)

Να γράψεις μια συνώνυμη λέξη ή φράση για καθεμιά από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου, προκειμένου οι φράσεις από μεταφορικό λόγο να εκφράζουν κυριολεξία. (Μπορείς να αλλάξεις το γραμματικό γένος της υπογραμμισμένης λέξης, για παράδειγμα αντί για ουσιαστικό να βάλεις επίθετο κ.ά.)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια επιθυμία έχει η γυναίκα για την οποία γίνεται λόγος στο Κείμενο 2 και πώς κρίνεις την τελική της επιλογή; (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15